

УДК 65.016.1

РОЗВИТОК НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ
ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

Гуренко А.В.

Донецький інститут залізничного транспорту

Стаття присвячена питанням розвитку науково-технологічних підприємств в Україні. Розглянуто та проаналізовано стан сучасних малих та середніх наукомістких підприємств. Виявлено недоліки та систематизовано порядок взаємодії малих підприємств з науково-технологічним комплексом.

На успішне функціонування підприємств впливає низка численних й різноманітних факторів технічного, економічного та соціального характеру. Стрімкий розвиток економіки формує та удосконалює методи, засоби праці, і звичайно змінює характер робіт підприємств. «Початковим імпульсом» відновлення елементів виробництва є постійно зростаючі потреби суспільства в нових продуктах праці, виготовлення яких вимагає у свою чергу постійного вдосконалення та систематичного відновлення предметів й засобів праці.

Висока динамічність інформаційних і технічних засобів формує відновлення продукції на основі новітньої техніки й технології на базі науково-технічної діяльності. Великі підприємства, як правило, мають у своєму складі відповідні науково-технічні підрозділи - дослідницькі лабораторії, експериментальні ділянки, дослідні виробництва, які реалізують різноманітний комплекс науково-дослідних і експериментальних робіт.

Розвиток підприємств стимулюється безперервним ростом суспільних потреб у наукоємких продуктах певної якості й кількості, зростаючими вимогами до підвищення рівня техніки й технології. Отже, робота в цих умовах вимагає змін організаційної структури підприємств, системи підготовки кадрів й відповідно форм господарювання.

Сьогодні наукоємкі технології створюють на світових ринках для окремих країн та регіонів конкурентні переваги в більшому ступені, аніж їх природні ресурси, перетворюючись у основні джерела добробуту нації, формуючи сучасні концепції стійкого розвитку. Однак, дослідження підтверджують, що науково-технічну діяльність спіткають безліч складних суперечливих задач. Сьогодні процеси розвитку національної економіки потребують переходу від

екстенсивних важелів реформування економіки та державного регулювання – до інтенсивних, що стимулюють приватну ініціативу, підприємництво та інвестиції [1].

Важлива роль у таких умовах належить малому та середньому бізнесу, на долю якого у розвинутих країнах світу припадає до 80% наукомісткої продукції [3, с.134]. Малі форми підприємництва мають необхідну для впровадження науково-технічну гнучкість, мобільність, можливість швидко переорієнтуватися у змінних умовах, а також такий необхідний фактор, як підприємницька ініціатива, що стимулює підприємців активно впроваджувати у своїй діяльності новітні технологічні рішення, методи виробництва та управління, нову техніку та виробляти високотехнологічну продукцію найвищої якості.

На відміну від великих підприємств, підприємства малого та середнього бізнесу, як правило, не мають у своєму складі експериментальних ділянок та дослідницьких лабораторій. Також малі підприємства не завжди мають змогу залучити висококваліфікованих спеціалістів. Але процес науково-технічного та інноваційного розвитку стимулює малі та середні підприємства розширювати відповідну діяльність. Застарілість виробничої бази великих підприємств, демографічні та соціальними проблеми, низька конкурентоспроможність регіональних товарів на зовнішніх ринках спрямовує малі та середні підприємства до розширення своєї діяльності у науково-технічному напрямку.

Будучі промисловим регіоном, Донецька область не є винятком. У промисловому комплексі області існує низка проблем, які не сумісні з інноваційною моделлю розвитку та являють собою потенційну загрозу для майбутнього Донецької області. Цей факт підтверджується даними Головного управління статистики у Донецькій області за 1995-2006 рр. (табл. 1).

Аналізуючи кількість організацій Донецької області, що виконують наукові та науково-технічні роботи, за галузями наук, визначимо що загальна кількість науково-технічних підприємств значно зменшилася [7, с.45]. Слід зауважити, що вагоме зменшення організацій спостерігається у технічних напрямках. Однак, незважаючи на такі негативні тенденції розвитку науково-технічного потенціалу, Донецька область входить до 8 областей України, в яких активно проводяться науково-технічні розробки, впроваджуються нові технології виробництва [3, с.138]. Разом з тим частка малих та середніх підприємств, які займаються науково-технічною діяльністю, залишається незначною.

Табл. 1 - Організації Донецької області, які виконують наукові та науково-технічні роботи, за галузями наук (одиниць)

Напрями науково-технічних робіт	1995	2000	2004	2005	2006
Всього	112	101	83	81	77
у тому числі					
Природничі науки	18	18	22	21	20
Технічні науки	82	67	46	46	41
Гуманітарні науки	1	1	1	1	1
Суспільні науки	9	13	10	10	11
Наукові установи та вузи, що мають багатогалузевий профіль	2	2	4	3	4

Роль малого та середнього підприємництва в сучасній економіці важко переоцінити. У розвинених країнах продукція, яка виробляється у секторі малого бізнесу, складає велику частину валового національного продукту та експорту. Особливість малих та середніх підприємств полягає у тому що вони виготовляють продукцію дрібними партіями, виконують індивідуальні замовлення, володіють невеликими ресурсними запасами, обслуговують індивідуальних клієнтів.

Отже, слід визначити, що функції малих підприємств достатньо обширні. Здатні оперативно оснащуватися новою технікою, малі та середні підприємства виступають важливим провідником науково-технічного прогресу. Однак в Україні в дійсний час між науковими, конструкторськими розробками і виробництвом існує прірва, подолати яку можуть саме малі підприємства. Звичайно розвиток малих та середніх наукоємких підприємств буде сприяти швидкому освоєнню нових технологій, дозволить перевіряти рівень конкурентоспроможності нової продукції на ринку, при цьому буде існувати можливість швидко усунути недоліки, удосконалити технологію й передати нововведення у масове виробництво.

Слід підкреслити, що діяльність малих та середніх наукоємких підприємств повинна відбуватися за сучасними методами управління, заснованих на забезпеченні інформаційної технологічної технічної та організаційної взаємодії, а також забезпечувати сумісність та взаємодію з компонентами виробничої системи та блоком фундаментальних наукових досліджень.

Таким чином, для поширення та розвитку науково-технічної діяльності малим та середнім підприємствам, слід приділити увагу фундаментальним дослідженням, що будуть спрямовані на одержання нових знань про закономірності розвитку суспільства, людини та їх

взаємозв'язок. Такі дослідження дозволять малим та середнім підприємствам розробляти рекомендації щодо постановки прикладних досліджень в цілях одержання наукових знань та наукоємких продуктів. Велику повагу слід приділити формуванню нових знарядь праці й технологічних процесів, що дозволить вносити зміни в структуру й зміст науково-технічного виробництва, при цьому необхідно забезпечити сумісність та взаємодію науково-технічного виробництва із широкою стандартизацією інформаційних, програмних і технічних засобів збору, обробки й передачі інформації. Формування та використання сучасних високоефективних систем, загальнотехнічних стандартів та нормативно-технічної бази дозволить малим та середнім підприємствам нарощувати науковий потенціал та забезпечить комплексні рішення відносно управління наукою.

Бібліографічні посилання

1. Денисюк В. Високі технології і високонаукоємні галузі – ключові напрями в інноваційному розвитку // Економіст. – 2004.– № 5. – С.76-80.
2. Ишков В.Н. Программа научно-технического развития Донецкой области на период до 2020 года как инструмент повышения международной конкурентоспособности региона // Економіст. – 2004.– № 6. – С.47-49.
3. Ларіна Р.Р., Азаров О.В. Малий бізнес в Україні: роль та особливості розвитку в національній економіці (монографія). – Донецьк: Вебер, 2007. – 300с.
4. Лукьянченко А.А. О проблемах донецких предпринимателей // Меркурий. – 2005. - № 4. – С. 16-17
5. Світовий бізнес: Навчальний посібник./ За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2004. – 498 с.
6. Стан малого бізнесу в Україні: Звіт МФК про опитування малих підприємств в Україні (2004-2005 рр.) / М. Якуб, Б. Сенчук – К.: Центр соціальних експертиз та прогнозів Інституту соціології НАН України, 2006. – 245 с.
7. Статистичний збірник наукової та інноваційної діяльності у Донецькій області за 1995, 2000, 2004-2006 роки // Головне управління статистики у Донецькій області. – 2007. – 564с.

30.04.08